

ผู้นำยุคดิจิทัล : กลยุทธ์การสื่อสารสู่ความสำเร็จ Digital Leaders: Communication Strategies for Success

จิณณวัตร ปะโคก

รองศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บทคัดย่อ

ผู้นำยุคดิจิทัลควรใช้กลยุทธ์การสื่อสารสู่ความสำเร็จดังนี้: 1) ควรมีการพัฒนาการเรียนการสอนในยุคเทคโนโลยีดิจิทัลด้วยการส่งเสริมให้ครูใช้อินเทอร์เน็ตอย่างมีประสิทธิภาพ. ครูควรสร้างกติกาในการสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในการดูแลผู้เรียนและเตรียมความพร้อมในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่เหมาะสม. รัฐควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีและเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อให้สถานศึกษาทุกแห่งสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียมกันและควรสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานด้านสัญญาณอินเทอร์เน็ตโดยความร่วมมือกับเอกชน; 2) คนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ควรนำรูปแบบการเรียนรู้ออนไลน์มาพัฒนาเพื่อสร้างทีมงานปฏิบัติงานและเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลร่วมกัน; 3) ความพร้อมเพื่อรองรับเทคโนโลยีดิจิทัลควรถูกเตรียมการตามสภาพบริบทเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสให้เด็กไทยเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลได้; 4) ควรเตรียมความพร้อมครูผู้สอนทั้งในด้านการผลิตและการพัฒนาเพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้ในยุคดิจิทัล; 5) ในประเทศไทย, การนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาบริหารจัดการสถานศึกษาและสร้างความสัมพันธ์ที่ระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองโดยผ่านระบบปฏิบัติการดิจิทัล เช่น Line, Facebook เป็นต้นควรถูกส่งเสริม; และ 6) ข้อควรระวังในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ได้แก่ การใช้อินเทอร์เน็ตมากเกินไปหรือการใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์, ดังนั้น ผู้นำดิจิทัลควรสร้างความรู้และความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์และก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น.

คำสำคัญ: ผู้นำ; ดิจิทัล; กลยุทธ์การสื่อสาร; ความสำเร็จ

ABSTRACT

Leaders in the digital age should use communication strategies for success as follows: 1) Teaching and learning should be developed in the digital age by encouraging teachers to use the Internet more effectively. Teachers should create social media rules to immunize students' care and prepare them for the proper use of social media. The government should develop technology infrastructure and internet networks so that all educational establishments have equal access and should support the budget for internet access operations in cooperation with the private sector; 2) The old and the new generation should adopt the online learning model to develop a collaborative work team and learn digital technology; 3) The readiness to support digital technology should be prepared according to the context to reduce inequality and create opportunities for Thai children to have access to digital technology media; 4) Teachers should be prepared both in production and development to be able to manage teaching and learning in the digital age; 5) In Thailand, the introduction of digital technology to manage educational institutions and to build good relations between schools and parents through digital operating systems such as Line, Facebook, etc. should be promoted; And 6) Digital technology precautions include excessive internet use or unhealthy use of the internet, so digital leaders should build knowledge and understanding of the creative and beneficial use of digital technology both to oneself and others.

Keywords: Digital Leaders; Communication Strategy; Success

บทนำ

ยุคดิจิทัลเป็นยุคนาโนเทคโนโลยีของโลกสมัยใหม่ที่เต็มไปด้วยความเร็วของการเปลี่ยนแปลง การมุ่งไปสู่การพัฒนาศักยภาพ คุณภาพ และประสิทธิภาพสูงสุดของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เป็นสิ่งที่ต้องการให้เกิดการยอมรับในองค์กร ความท้าทายของผู้นำในยุคศตวรรษที่ 21 จึงให้ความสำคัญกับการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่สามารถนำพาองค์กรให้บรรลุเป้าประสงค์ พบกับความสำเร็จตามเป้าหมายหรือวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ สถาบันทางการศึกษาต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันเช่นเดียวกับองค์กรอื่น ๆ ทำอย่างไรที่จะให้สถาบันการศึกษาสามารถคงความมีคุณค่า มีคุณภาพ เพิ่มสมรรถนะในการพัฒนาคนให้มีขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และเกิดการพัฒนายั่งยืน การสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agents) ของสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในยุคดิจิทัล ที่สามารถเก็บข้อมูลและนำข้อมูลมาใช้ได้อย่างไม่จำกัด ผู้นำในยุคนี้ต้องมีความสามารถในการนำข้อมูลเหล่านั้น มาใช้ให้เกิดประโยชน์กับองค์กรตั้งแต่การปฏิบัติการวันต่อวัน (Day-to-Day Operation) ไปจนถึงการวางแผนกลยุทธ์ กำหนดวิสัยทัศน์ ต้องมีความเข้าใจในเทคโนโลยีและกลยุทธ์ ที่สนับสนุนเป้าหมายขององค์กรทั้งระยะสั้นและระยะยาวที่ต้องการการตัดสินใจที่รวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ผู้นำยุคดิจิทัล

ความสำคัญของผู้นำในยุคดิจิทัลต้องตระหนักถึงความสามารถในการเปลี่ยนแปลง รู้จักรับฟังข้อมูล สามารถคัดกรองข้อมูล และบริหารจัดการการสื่อสารและชื่อเสียงขององค์กรได้ นอกจากนี้อีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้นำสามารถนำพาองค์กรและทีมงานโลดแล่นในยุคดิจิทัลได้นั้นคือ “การสื่อสารเป็น” การสื่อสารไม่ได้หมายความว่าจะมีเพื่อนโซเชียลมีเดียมากน้อยแค่ไหน แต่การสื่อสารในยุคดิจิทัล คือ การสร้างความไว้วางใจ การสานสัมพันธ์ และชื่นชมยินดีกับความแตกต่างหลากหลาย และ “ใจใจนำทีม” ดังนี้

1. วิเคราะห์สถานการณ์ ผู้นำต้องมีสัญชาตญาณวิเคราะห์สถานการณ์ มองเห็นสัญญาณบางอย่างที่อาจยังไม่ชัดเจนและรู้ว่าภายนอกกำลังเกิดอะไรขึ้น รู้จักอ่านสถานการณ์ในโลกออนไลน์ เพื่อทำความเข้าใจบุคลากรและผู้รับบริการ รวมถึงรับรู้ชื่อเสียงขององค์กรเป็นอย่างดี
2. แบ่งปันข้อมูลอย่างจริงใจ ผู้นำต้องเข้าใจพลังของการแชร์ข้อมูล ทั้งการแชร์ในฐานะตัวบุคคล และในฐานะตัวแทนองค์กร โดยต้องรู้จักตนเองอย่างดีและเปิดเผยตัวตนบนโลกออนไลน์อย่างมีชั้นเชิง เข้าใจว่าภาพลักษณ์ขององค์กรใช้ประโยชน์จากโซเชียลมีเดียได้ แบ่งปันข้อมูลอย่างเหมาะสม ทำให้เชื่อมความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ได้ เข้าใจผู้อื่นมากขึ้น เพราะการเปิดเผยตัวตนอย่างเหมาะสมทำให้เกิดความไว้วางใจ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสูงสุดของผู้นำที่เป็นเลิศ
3. สานสัมพันธ์ ปัจจุบันการสานสัมพันธ์กันไม่ได้จำกัดอยู่ที่การพบหน้าอีกต่อไป ลองคิดว่าลูกน้องจะรู้สึกอย่างไรกับผู้นำที่เข้ามาอ่านความคิดเห็นบนโซเชียลมีเดีย แล้วตอบคำถามด้วยตัวเองและให้คำมั่นว่าจะพัฒนาและบริการให้ดีขึ้น
4. สื่อสารสร้างแรงบันดาลใจ ผู้นำในยุคดิจิทัลมีโอกาสชี้แจงวิสัยทัศน์และเป้าหมายของตน และทำให้ผู้อื่นเห็นภาพเดียวกันด้วยการใช้โซเชียลมีเดีย โดยต้องอธิบายวิสัยทัศน์ให้ชัดเจนเข้าใจง่าย ไม่ต้องรอชี้แจงข้อมูลในการรายงานประจำปีอีกต่อไป เพราะ สามารถสร้างแรงจูงใจให้ทุกคนเห็นภาพเป้าหมายในอนาคตและเข้าถึงบุคลากรได้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นอยู่ที่ไหนในโลกใบนี้ การสื่อสารของผู้นำในยุคดิจิทัลตั้งอยู่บนหลักการของการสื่อสารสำหรับผู้นำการใช้เทคโนโลยีเพื่อประโยชน์สูงสุดของโลกดิจิทัลขึ้นอยู่ความสามารถของผู้นำ การสื่อสารจะยิ่งทวีความสำคัญเพราะเป็นหัวใจของการเป็นผู้นำและจะยังมีความสำคัญต่อไปในโลกของการสื่อสารแบบออนไลน์

การที่จะเปลี่ยนแปลงจากการบริหารจัดการแบบที่เคยทำมาสู่ระบบดิจิทัลนั้น ผู้นำทางการศึกษาโดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง

ในการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาของประเทศจากเดิมไปสู่การศึกษาแบบดิจิทัลเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ให้ผู้เรียนเข้าถึงแหล่งทรัพยากรความรู้และสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพได้อย่างเท่าเทียมกัน ผู้นำการศึกษายุคดิจิทัลจึงต้องมีกลยุทธ์สู่ความสำเร็จ ดังต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนแปลงห้องเรียนในสถานศึกษาสู่ดิจิทัล สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของห้องเรียน จากแบบเดิมที่นักเรียนนั่งเรียงกันเป็นแถว โดยนักเรียนจะเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ที่นิ่งเฉยและเป็นผู้รับ (Passive) กลายเป็นชั้นเรียนที่นักเรียนจะกระตือรือร้นในการเรียนรู้ (Active) แทน หรืออาจจะเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอนเป็นแบบไม่ต้องเข้าห้องเรียนอีกแล้วก็ได้ โดยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้สื่อการเรียนการสอน ค้นคว้า และทำโครงการผ่านระบบซอฟต์แวร์การเรียนการสอน หรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ จากทั่วโลกด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล

2. การใช้ระบบสารสนเทศในการวิเคราะห์ข้อมูลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถวินิจฉัยข้อบกพร่องต่าง ๆ ของผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้อย่างรวดเร็วและครูจะสามารถวิเคราะห์ได้ด้วยตนเองสำหรับห้องเรียนที่มีผู้เรียนเป็นจำนวนมาก

3. การจัดสรรงบประมาณการลงทุนทางด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และเทคโนโลยีดิจิทัลตามวิสัยทัศน์องค์กร

4. การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนการสอน สนับสนุนให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่เพื่อสร้างสรรค์ผลงาน การสื่อสาร แก้ไขปัญหา และแบ่งปันความรู้ สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อแสวงหาความรู้และเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในชั้นเรียน

5. การพัฒนาวิชาชีพครูผู้สอนยุคดิจิทัล บทบาทของผู้สอนจะเปลี่ยนแปลงไป ผู้สอนจะไม่ใช่เป็นเพียงผู้บรรยายเนื้อหาวิชาเรียนซ้ำ ๆ ในห้องเรียนปีแล้วปีเล่าเท่านั้น ผู้สอนจะกลายเป็นที่ปรึกษาและให้แนวทางผู้เรียนในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการค้นคว้าหาแหล่งทรัพยากรความรู้ที่ต้องการ

6. การปรับปรุงแผนการศึกษายุคดิจิทัล เพื่อสร้างความตระหนัก ส่งเสริมและสนับสนุนร่วมกันจากสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ผู้กำหนดนโยบายจากภาครัฐ และหน่วยงานทางด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

จากผลการวิจัยและข้อมูลจากหลายสถาบันการศึกษาต่างยืนยันตรงกันแล้วว่า วัฒนาการทางเทคโนโลยีดิจิทัลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้น สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดความรู้ สร้างการเรียนรู้และบ่มเพาะวิชาชีพให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น นักการศึกษาทุกคนต่างก็มีความหวังว่าในกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นแก่ประโยชน์ของประเทศชาติและหันมาทำงานร่วมกัน เพื่อใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลในการเปลี่ยนแปลงอนาคตการศึกษาสู่การเรียนการสอนแบบดิจิทัลอย่างแท้จริง

ภาวะผู้นำแบบดิจิทัล

การเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาในยุคดิจิทัล เป็นประเด็นสำคัญในปัจจุบันที่ประเทศไทยจะต้องศึกษาเรียนรู้ และเร่งทำความเข้าใจเพื่อเตรียมพร้อมรองรับความเปลี่ยนแปลงของประเทศทุก ๆ ด้านในยุคที่กระแสดิจิทัลที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วโดยไม่อาจต้านทานและหลีกเลี่ยงได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคการศึกษา ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และพัฒนาประเทศให้พร้อมเข้าสู่ยุคประเทศไทย 4.0 ที่มีคามมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ผู้บริหารควรสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่ครู เพื่อให้ครูปรับเปลี่ยนแนวคิด

และเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล และปรับวิธีการเรียนการสอนโดยการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมให้แก่ผู้เรียน รวมถึงการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนที่เกิดมาในยุคที่มีการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างแพร่หลาย (Digital Native) เนื่องจากผู้เรียนยุคนี้จะมีความสามารถในการใช้เครื่องมือเพื่อการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศในระบบอินเทอร์เน็ตด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป (Digital Integrate) ได้เป็นอย่างดี ดังนั้น กระบวนการจัดการศึกษาควรมุ่งเทคโนโลยีดิจิทัลมาสร้างพลังในการเรียนรู้ของผู้เรียน และนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศ

แนวทางการเรียนการสอนในอนาคต สามารถแบ่งเนื้อหาเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

1. แนวโน้มของเทคโนโลยีดิจิทัลและรูปแบบการดำรงชีวิตในอนาคต ภาพอนาคตในอีก 40 ปีข้างหน้าซึ่งมหาวิทยาลัยมหิดลจัดทำร่วมกับ C-ASEAN (ศูนย์รวมทางธุรกิจ ศิลปะ และวัฒนธรรมสำหรับผู้ประกอบการและผู้ริเริ่มธุรกิจของอาเซียน) มีรายละเอียดเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมด้านการศึกษาในปัจจุบันจนถึงอนาคตอีก 40 ปีข้างหน้าใน 4 มิติ ดังนี้

1.1 ความเป็นส่วนบุคคล (Individual) คนยุคใหม่จะมีความคุ้นชินกับการใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีดิจิทัลที่สามารถเชื่อมโยงติดต่อกันได้ทั่วโลกโดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ทั้งในเรื่องการเลือกซื้อสินค้า การโอนเงิน รวมทั้งการเรียนการสอนที่จะมีการเปลี่ยนรูปแบบจากที่เคยรับโจทย์จากผู้สอนในห้องเรียน กลายเป็นการรับโจทย์จากทั่วโลกได้ โดยในอีก 40 ปีข้างหน้า จะเป็นโลกของการออกแบบและการคงอยู่ด้วยตัวเอง (Self-reliance) เป็นยุคที่คนกลุ่มใหญ่เริ่มรู้สึกเบื่อหน่ายกับเทคโนโลยี และเริ่มหาความสมดุลระหว่างการใช้ชีวิตกับเทคโนโลยี เช่น การเลือกซื้อสินค้าโดยไม่ต้องออกไปซื้อของนอกบ้าน การปลูกผักที่บ้านของตัวเองในลักษณะของสวนครัวเสมือน (Vertical Garden) เป็นต้น

1.2 อุปกรณ์และเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Tech and Device) ในอีก 40 ปีข้างหน้า จะมีการใช้อุปกรณ์รับคำสั่งเพื่อสามารถทำงานได้อย่างรวดเร็วหรือการใช้หุ่นยนต์มาแทนคนมากขึ้น ซึ่งจะทำให้หลายอาชีพหายไปและมีอาชีพใหม่เกิดขึ้นหลายอาชีพ

1.3 ความเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรม (Industrial Revolutions) รูปแบบการผลิตสินค้าจะเปลี่ยนไปเป็นการจ้างให้คนอื่นทำ โดยคนที่มีความสามารถประกอบธุรกิจได้โดยไม่ต้องมีเงินทุนมหาศาลทักษะแรงงานทั่วไปอาจไม่มีความจำเป็นอีกต่อไป การผลิตเด็กรุ่นใหม่ต้องสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องความเป็นผู้ประกอบการ เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและสามารถตอบโจทย์ในอนาคตได้ และเทคโนโลยีทางด้านสุขภาพจะเริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้น สถานศึกษาต้องเตรียมความพร้อมจัดรูปแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละช่วงอายุ เช่น วัยเด็ก วัยทำงาน วัยสูงอายุ เป็นต้น

1.4 ความเป็นสังคมเมือง (Living) รูปแบบการอยู่อาศัยของคนในอนาคตจะมีการเปลี่ยนแปลงโดยเมืองมีขนาดใหญ่ขึ้นและมีเทคโนโลยีเข้ามาช่วยบริหารจัดการมากขึ้น ทำให้การขนส่งและการเดินทางลดลง เทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งจากระบบออนไลน์และออฟไลน์ (Online and Offline) และสามารถเรียนได้ทั้งจากในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เมืองจะกลายเป็นศูนย์รวมรับส่งสินค้าที่สามารถกระจายไปยังหลายจุดได้ โดยเชื่อมโยงได้ทั้งภายในและต่างประเทศ โครงสร้างพื้นฐานทางด้านเทคโนโลยีจะก้าวหน้าไปจนเมืองสามารถเติบโตได้อย่างแท้จริง พฤติกรรมมารกินอยู่ของคนในเมืองจะเปลี่ยนไป ตั้งแต่การเลือกซื้อหาอาหาร การนอน การเรียนหนังสือ การไปพบแพทย์ ดังนั้น จึงควรสื่อสารกับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ในการเตรียมวางพื้นฐานและการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีชีวิตอยู่ในโลกอนาคตได้

2. แนวทางการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล จะมีการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาที่สำคัญดังนี้ 1) ทิศทางการวางแผนพัฒนาผู้เรียน ต้องมีการเตรียมความพร้อมด้านทักษะและสมรรถนะเพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวได้กับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในช่วง 40 ปีข้างหน้า 2) การวางแผนรูปแบบการ

ดำเนินงานเพื่อรองรับเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้แก่กลุ่มคนวัยทำงาน และเน้นการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง 3) การพัฒนาด้านเนื้อหาวิชาการและรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาเพื่อให้คนหลายกลุ่มสามารถเข้าถึงเข้าใจ และสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นรูปแบบการดำรงชีวิตที่จะเกิดขึ้นในช่วง 40 ปีข้างหน้า จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามการเสนอภาพอนาคตใน 40 ปีข้างหน้า ภาคการศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงควรกำหนดนโยบายที่มีทิศทางในอนาคตให้ครอบคลุมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม ไม่ใช่เฉพาะกลุ่มผู้เรียนเพียงอย่างเดียว เทคโนโลยีดิจิทัลจะเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการศึกษาในด้านการเรียนการสอนและการเรียนรู้ ผู้สอนจึงต้องมีศักยภาพในการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล และภาคการศึกษาควรมีแนวทางการดำเนินงานซึ่งประกอบด้วย 1) ส่งเสริมนิสัยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของผู้สอนและผู้ใช้ เพื่อสามารถสร้างประโยชน์จากการใช้ให้ได้มากที่สุด 2) พัฒนาอุปกรณ์ดิจิทัล และส่งเสริมนิสัยการใช้กับอุปกรณ์ให้กลมกลืนและสอดคล้องกับความต้องการ 3) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีดิจิทัลโดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลที่อินเทอร์เน็ตไม่สามารถเข้าถึงต้องใช้เทคโนโลยีมาช่วยพัฒนาโดยการสร้างความรู้ ความเข้าใจให้แก่ประชาชน การส่งสัญญาณ Wi-Fi เพื่อใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้อย่างทั่วถึงภายในชุมชนโดยไม่ต้องพึ่งภาครัฐ

นอกจากนี้ได้นำเสนอตัวอย่างการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้ในการจัด การเรียนการสอน เช่น เทคโนโลยีผสมผสานระหว่างโลกแห่งความเป็นจริงกับโลกเสมือน (Augmented Reality: AR) เพื่อเพิ่มความเข้าใจในการศึกษาเรื่องต่าง ๆ ได้มากขึ้น การพิมพ์งานแบบ 3 มิติ (3D Printing) ซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสให้คนสามารถเริ่มคิด และเอาสิ่งที่คิดมาทำให้เป็นรูปภาพได้ สามารถฝึกกระบวนการคิดเชิงนวัตกรรม และเปิดโอกาสให้มีการเรียนการสอนที่หลากหลายรูปแบบมากขึ้น การใช้ Cloud Computing ซึ่งจะกลายเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญในสถานศึกษามากขึ้น และสถานศึกษาควรซื้อบริการจาก Cloud เพื่อใช้ประโยชน์ในการติดตามดู กิจกรรมการเรียนการสอนและเก็บข้อมูลไว้บนเครือข่ายออนไลน์ทั้งในส่วนของผู้เรียนและผู้สอน การนำเสนอด้วยรูปแบบที่หลากหลาย (Flexible Display) ซึ่งในอดีตเป็นการนำเสนอบนกระดาน ปัจจุบันใช้โปรแกรม PowerPoint ประกอบการนำเสนอ และในอนาคตจะกลายเป็นแผ่นสกรีนที่มีขนาดเล็กและบาง สามารถเก็บพับได้อย่างสะดวก การใช้ข้อมูลทางชีวภาพ (Biometrics) ที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและการเข้าถึงข้อมูลของผู้เรียนรวมถึงการเข้าถึงในส่วนของพื้นที่โรงเรียนด้วย การใช้จอภาพระบบสัมผัสหลายมิติ (Multi-touch LCD Screen) ที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถกดหน้าจอและเปลี่ยนสลับข้อมูลมาแสดงได้โดยไม่จำกัดสถานที่ และการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-based Learning) ซึ่งทำให้เด็กชอบและเป็นการช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้มากขึ้น

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในทิศทางที่ถูกต้องจะสามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้แก่ผู้เรียนได้ และการเรียนรู้จากกรณีศึกษาต่าง ๆ จะทำให้ผู้เรียนเห็นรูปแบบการนำเสนอแนวคิดที่แตกต่างหลากหลาย และทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะจากมุมมองแนวคิดที่แตกต่าง และการเสนอแนวคิดที่แตกต่างเกิดจากการเรียนรู้ร่วมกัน โดยผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางสื่อสังคมออนไลน์ทำให้เกิดความรู้ที่สืบทอดต่อกันมา ลงมือประดิษฐ์ด้วยตัวเอง อันจะเป็นการช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้ ควรมีการปรับรูปแบบการประเมินผลด้วยการใช้เทคโนโลยีให้สอดคล้องกับความเสี่ยงที่เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วย และขณะนี้มีความท้าทายใหม่เกิดขึ้นด้วยประสบการณ์การเรียนรู้ในห้องเรียนแบบออฟไลน์ ที่มีการปรับรูปแบบการเรียนแนวใหม่โดยไม่ใช้ตำราสอนแบบเดิมหรือเรียกว่า การเรียนแบบกลับด้าน (Flipped Classroom) ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนในลักษณะให้ข้อมูลแบบใหม่ที่ไม่เน้นการบรรยาย ซึ่งผู้สอนต้องเตรียมตัวและมีทักษะในการจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบดังกล่าวเป็นอย่างดี

3. โอกาสและภัยคุกคามของการศึกษาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล

ภัยคุกคามของเทคโนโลยีดิจิทัลที่เกิดจากความไม่สามารถในการเข้าถึงสื่อดิจิทัลของผู้เรียนได้อย่างทั่วถึง ทำให้เกิดปัญหาการลอกการบ้าน และหากผู้สอนไม่มีศักยภาพในการเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นห้องเรียนแบบฝึกปฏิบัติได้ จะไม่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนไม่เกิดความศรัทธาในตัวผู้สอน มี

การโกงข้อมูลและลอกการบ้านมากขึ้น และเกิดการเปลี่ยนแปลงของบรรยากาศในสังคมสถานศึกษา บรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงกายภาพจะหายไป การใช้สื่อดิจิทัลที่มากขึ้นทำให้เพิ่มปริมาณงานของผู้สอน และมีรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น จึงต้องพัฒนาศักยภาพผู้สอนเพื่อรองรับสังคมยุคดิจิทัล

ทั้งนี้ ได้เสนอข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการศึกษาในยุคดิจิทัล 3 ประการ ดังนี้

1) การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยสื่อดิจิทัลมากขึ้น โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนวิชาที่ชอบ ส่งเสริมและบูรณาการวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและเข้าถึงข้อมูลได้อย่างทั่วถึง

2) บริหารจัดการข้อมูลที่เป็นผลสะท้อนกลับจากการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบเพื่อทำให้เกิดการพัฒนาสื่อดิจิทัลทั้งในส่วนของผู้เรียนและผู้สอน โดยเนื้อหาวิชาจะได้รับการพัฒนาและได้รับการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3) ผู้สอนต้องได้รับการพัฒนาให้มีทักษะและศักยภาพการใช้สื่อดิจิทัลในการจัด การเรียนการสอน และมีรูปแบบของระบบการจัดเก็บข้อมูลเพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอน รวมทั้งมีวิธีการพัฒนาผู้สอนให้สามารถออกแบบเนื้อหาวิชาในการเรียนการสอน และมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และต้องปรับปรุงรูปแบบการประเมินผลแบบใหม่ ด้วยทักษะและสมรรถนะที่แตกต่างกันของผู้สอนในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา

อนาคตผู้นำบริหารการศึกษา

ประเด็นของการบริหารการศึกษา การศึกษาต้องคำนึงถึงการเตรียมครู เตรียมผู้บริหาร เพื่อเตรียมเผชิญกับห้วงเวลาภาวะถดถอยดังกล่าว การจัดการศึกษาต้องมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ที่ได้ทั้งความรู้และทักษะ สอนให้ผู้เรียนคิด สร้างสรรค์และจินตนาการ ตามคำกล่าวที่ได้ยินกันมากในวงการศึกษาคือ จินตนาการเหนือความรู้ ปลุกฝังจิตวิญญาณแห่งความดี เริ่มจากความซื่อสัตย์ สุจริต เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและสังคม เข้าใจและทำงานร่วมกับคนอื่นได้ สามารถสื่อสารเป็น เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง (Mastery learning) เนื่องจากหัวใจของการศึกษาที่ดี คือ การสอนให้คนมีความรู้และมีจิตสำนึกที่ดี ช่วยเหลือตัวเองได้ไม่รอความช่วยเหลือจากผู้อื่น มีศักดิ์ศรีและภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย นึกถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ตลอดจนรู้จักแบ่งปันแก่ผู้อื่น สร้างความเข้าใจกับผู้เรียนว่าการเรียนคือ การสร้างอนาคต (Motivation) เรียนเพื่ออนาคตไม่ใช่เรียนเพื่อสอบผ่าน

ดังนั้น ปัญหาดังกล่าวจะสามารถคลี่คลายได้ ผู้บริหารจะต้องเร่งพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้เกิดการพัฒนาในเชิงคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญและเป็นตัวแปรสำคัญในด้านการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริหาร ต้องมีอุดมการณ์และความมุ่งมั่นให้การศึกษามีคุณภาพควบคู่คุณธรรม ต้องมีคุณลักษณะโดดเด่นเหมาะสม มีความรู้เชิงทฤษฎี ทักษะ บทบาทหน้าที่คุณธรรม และประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษายุคใหม่ เพื่อนำพาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ สามารถสนองตอบต่อการแข่งขัน และทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารจึงต้องมีแนวคิดใหม่ในการบริหารการศึกษา เพื่อให้รองรับสถานการณ์การศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนี้

1. การกระตุ้นวิสัยทัศน์ (Stimulate Vision) คือการเขียนภาพในใจ เพราะภาพในใจคือสิ่งที่เกิดขึ้นใน อนาคตเพื่อให้วิสัยทัศน์นั้นมี “จินตนาการ” และ “แรงบันดาลใจ” ของทุกคนอยู่ในภาพเดียวกัน เพื่อให้ได้ เห็นร่วมกันว่า ภาพที่ทุกคนปรารถนา ภาพที่ทุกคนอยากเห็น อยากให้เป็นนั่นคืออะไร เชื่อมโยงภาพในใจของ ผู้บริหารการศึกษาทุกคน คือ ภาพความสำเร็จของการจัดการศึกษาซึ่งหมายถึง เด็กไทยในอนาคตสามารถอยู่ใน สังคมโลกได้โดยอาศัยความรู้คู่คุณธรรม จึงจำเป็นต้องใช้กระบวนการที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ

มองเห็นเป็นภาพแห่งอนาคต (Picture in the Future) ไม่ใช่ภาพปัจจุบัน และภาพความฝัน หรือหากเป็นภาพความฝัน ต้องเป็นฝันที่เป็นจริงได้ (Possible Dream) ดังนั้น การกระตุ้นวิสัยทัศน์ (Stimulate Vision) จึงเป็นการตอกย้ำหรือทบทวนความคิดในการมีวิสัยทัศน์ของครูและผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ภาพอนาคตและจินตนาการจะเป็นจริงได้ต้องเกิดจากการ Action คือการลงมือทำ จึงเป็นบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารการศึกษาในการกระตุ้นวิสัยทัศน์ของทุก ๆ ฝ่ายในการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและสู่มาตรฐานโลก

2. การสร้างพลังเชิงบวก (Positive Energy) เป็นพลังที่ขับเคลื่อนให้เราทำสิ่งที่ดี ๆ ทำงานที่ท้าทายผ่านปัญหาและอุปสรรคได้ ทำให้เราตื่นขึ้นมาแล้วรู้สึกว้าววันนี้เป็นวันที่ดี แล้วรู้สึกว่าตัวเองโชคดี มีความสุขกับตัวเรา ในแบบที่เราเป็น จนคนรอบข้างทักว่าเรามีใบหน้าแห่งความสุข มีความสุขที่เต็มเปี่ยมจนต้องกระจายความสุขออกไปรอบข้าง ผู้บริหารต้องสร้างหลักการทั้งเชิงบวกเชิงรุกและวิธีการดูแลเอาใจใส่ ต้องให้เวลาในการพบปะพูดคุยกับนักเรียน ครูและผู้ปกครองรับรู้และเห็นคุณค่าของพวกเขานอกจากนี้ผู้บริหารต้องสร้างสุขภาพตนเอง สวัสดิการและระดับพลังงานให้พร้อมเสมอ พลังเชิงบวก (Positive energy) เป็นพลังภายในที่สดชื่น คือลมปราณอารมณ์ดี กระแสแห่งความสุขอิมเม็บ และพอใจในตน ความแข็งแกร่งของอารมณ์ การยินดีให้อภัย ความเมตตาที่แผ่ออกทั้งนอกและในความสุขกายสุขใจ พลังงานบวกสามารถสร้างความเคารพตนเอง บอกคุณค่าในตนเองเคารพผู้อื่น และก็เห็นคุณค่าของผู้อื่น ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการสร้างวัฒนธรรมความสุขในสถานศึกษา

3. การมีวิญญาณของความเป็นเด็ก (The Heart of Child) คือ การมองโลกในแง่ดี คิดด้านบวก ตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ บนพื้นฐานของจิตสำนึกบริสุทธิ์ ไม่เอาแต่ผลประโยชน์ของตัวเอง นอกจากนี้ ผู้นำยังต้องมีความอยากรู้อยากเห็น แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ มาเติมเต็มให้ตัวเองอย่างกระตือรือร้น เรียนรู้ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นปรับเปลี่ยนมันให้เป็นโอกาสที่ให้ประสบการณ์ โดยมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหามากกว่าหาตัวผู้สร้างปัญหาหรือผู้กระทำผิด เพราะนั่นเป็นการบ่อนทำลายขวัญกำลังใจของบุคลากรอย่างที่ท่านอาจจะไม่คาดคิด

4. การสร้างความเข้าใจกับคน Gen ใหม่ ผู้บริหารจะต้องรู้จักและทำความเข้าใจพื้นฐานความคิดของคน Gen Y ให้ดีและถูกต้องก่อนที่จะดึงคนรุ่นใหม่เหล่านี้มาทำงานด้วย เพราะพวกเขาเติบโตมาในยุคเทคโนโลยีและกำลังเติบโตเต็มที่ ถ้าผู้บริหารจะใช้แนวคิดเดิม ๆ ไปสื่อสารกับพวกเขาพวกเขาจะไม่เข้าใจ การบริหารงานทั้งคนและองค์กรก็จะล้มเหลวทันที เพราะสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในองค์กรหรือสถานศึกษาทุกวันนี้ คือ การผสมผสานคนที่มีหลาย Generation อยู่ร่วมกัน มีคนหลากหลายวัย ดังนั้น ผู้บริหารในอนาคตจะต้องมีทักษะการสื่อสารที่ช่วยให้คนทำงานรุ่นเก่าสามารถแบ่งปันประสบการณ์และความรู้ให้กับคนทำงานรุ่นใหม่ และคนรุ่นใหม่ก็มีการนำเสนอมุมมองใหม่ ๆ ให้คนรุ่นเก่าได้เปิดรับการเปลี่ยนแปลงให้ทันต่อกระแสโลกได้มากขึ้น

นอกจากคน Gen Y แล้วมีปัจจุบัน คน Gen Z กลายเป็นแรงผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนหลักสูตรการเรียนการสอนในหลาย ๆ ด้าน หลายประเทศ รวมทั้งประเทศไทยได้เพิ่มการเรียนวิชา Entrepreneurship เข้าในหลักสูตรไปด้วย ด้วยความคิดเรื่องการเป็นเจ้าของกิจการ สถานศึกษาก็ตอบโจทย์ ด้วยการเพิ่มเติมรายวิชาที่เกี่ยวข้องเข้าไปในสถานศึกษาที่มีความพร้อม และหันมาใช้สื่อวัตกรรมการทางเทคโนโลยีในการสอนจะได้เปรียบว่า สถานศึกษาหลายแห่งที่ผลิตสื่อการสอนโดยใช้ภาพสีสันทันทีน่าสนใจ เพื่อให้การนำเสนอในห้องเรียนเหมาะกับวิธีการรับรู้ของคน Gen Z บางสถานศึกษามีการทำ e-Book ให้นักเรียนอ่านด้วยตัวเองที่บ้าน และให้นักเรียนสามารถทำการบ้านส่งทางเว็บไซต์หรือโซเชียลมีเดีย นับว่าเป็นบริหารและจัดการศึกษาแบบเท่าทันสื่อ

5. การเป็นผู้นำแบบจิตวิญญาณ (Spiritual Leadership) ประกอบด้วย ค่านิยม ทศนคติและพฤติกรรมที่เป็นแรงจูงใจจากภายในตนเองและผู้อื่นทำให้เกิดทักษะของจิตวิญญาณร่วมกัน ส่งผลให้เกิดความมุ่งมั่นและมีผลผลิตที่ดีขึ้น เกี่ยวข้องกับการสร้างวิสัยทัศน์ของผู้บริหารร่วมกับครูและบุคลากร ทำให้รู้สึกถึงเสียงเรียกร้องที่มีความหมายของชีวิตส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เป็นการสร้างวัฒนธรรมที่เห็นประโยชน์ต่อผู้อื่นเป็นหลักด้วย

ความหวังและความศรัทธา ที่บุคคลเกิดความรู้สึกร่วมเป็นสมาชิกมีความเข้าใจและซึ่งใจ รู้สึกได้ถึง การได้รับการดูแลที่ดี และความหวังโยจากผู้นำ

6. การสร้างความรู้ใหม่ และทำลายความรู้เก่า ผู้บริหารการศึกษาในอนาคตต้องให้ความสำคัญกับการเป็นผู้นำในยุคหน้า นั่นคือ มีความสามารถในการเรียนรู้

6.1 “Learn” โดยสร้างสรรค์วัฒนธรรมการเรียนรู้แบบใหม่ในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ คือ การหาความรู้เพิ่มเติมหรือการรับรู้ข้อมูลบางอย่าง ซึ่งถือเป็นกระบวนการที่เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่เราเกิด และดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต ดังที่ Steve Jobs ได้กล่าวว่า “Stay Hungry, Stay Foolish” หรือจงกระหายและทำตัวโง่ให้ตลอดเวลา เพราะถ้าเมื่อไหร่เราอิ่ม และเรารู้สึกว่าตัวเองฉลาด เราจะไม่มีทางพัฒนาตลอดจนการลบความรู้เก่า และวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ล้าสมัยออกจากสมอง

6.2 “Unlearn” การไม่ยึดติด ละทิ้งสิ่งที่เคยรู้มา ซึ่งพฤติกรรมนี้ จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเรายอมเปิดรับมุมมองใหม่เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่เรารู้อยู่แล้ว โดย Unlearn นับเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม Unlearn ไม่ได้หมายความว่าลืมสิ่งที่เคยรู้และก็ได้หมายความว่า เราต้องละทิ้งประสบการณ์ที่สั่งสมมาทั้งหมด แต่หมายถึง การปฏิเสธความเชื่อของตนที่เคยยึดถือปฏิบัติมาก่อนหน้านี้ หรือเลิกยึดติดกับทฤษฎีที่มีใช้กันมายาวนาน กระตุ้นให้เราหมั่นเปิดรับแนวทาง ที่แตกต่างออกไปในการทำสิ่งต่าง ๆ

6.3 “Relearn” การเรียนรู้สิ่งที่เราเคยรู้แล้วด้วยมุมมองใหม่ และตระหนักถึงคุณค่าของความรู้ที่เราได้รับจากมุมมองนั้น ๆ นั้น แปลว่า คนเราสามารถเรียนรู้บางอย่างในแง่มุมมองใหม่ได้เสมอ และเราสามารถพัฒนาความรู้และทักษะของเราได้ การหมั่นเรียนรู้ ต้องไม่เลือกที่จะเป็นการเรียนรู้จากผู้มากประสบการณ์กว่าหรือผู้อ่อนประสบการณ์ เพราะหากผู้บริหารมีการเปิดใจรับฟังความคิดเห็นจากหลากหลายแหล่งที่มา ก็จะทำให้ได้รู้ว่าแต่ละคนมีความคิดหรือมุมมองต่อสถานการณ์แตกต่างกันอย่างไร ส่งผลให้มีการออกแบบ วิธีแก้ไขปัญหาหรือออกแบบแนวทางการทำงานได้หลากหลาย ไม่ยึดติดอยู่กับเจตคติและวิธีการเดิม ๆ

7. การเร่งสร้างวัฒนธรรมความสุขของสถานศึกษาควบคู่ไปกับวัฒนธรรมการทำงานที่มีคุณภาพซึ่งจะเกิดผลดีกับทั้งระดับตัวบุคคลที่จะทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในการทำงานอีกทั้งเป็นผลดีกับระดับสถานศึกษา ที่จะส่งผลให้การทำงานเป็นไปด้วยความราบรื่น มีประสิทธิภาพและมีผลิตภาพ (Productivity) สูงยิ่งขึ้น ที่เกิดจากบุคลากรภายในสถานศึกษาร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน มีความกระตือรือร้น รักและผูกพันต่องานและสถานศึกษา ได้รับการประเมินผลงานที่ดี สถานศึกษามีชื่อเสียงและผลดี ที่สำคัญที่สุดก็คือ ผู้เรียนได้เรียนรู้จากครูผู้สอนที่ทุ่มเทในการทำงานอันเกิดจากการสร้างความสุขในสถานศึกษา ผู้เรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณค่าสู่การพัฒนาประเทศชาติต่อไป ดังนั้นจึงเป็นความท้าทายของนักบริหารการศึกษาที่จะต้องปรับกระบวนการทัศนคติใหม่ในการบริหารการศึกษา

8. การใช้ทักษะด้านการคิดอย่างเป็นระบบ (Systematic Thinking) ผู้บริหารต้องฟังจากหลายๆ มุมหลายๆฝ่าย มองหลายๆมุม เพราะการที่ทุกคนพูดในเรื่องอะไรหรือเชื่อในเรื่องอะไรนั้น มักจะมาจากตัวเอง ซึ่งไม่ใช่ผิดหรือถูก เพียงแต่มีมุมมองกันคนละมุม แต่ที่สำคัญผู้บริหารต้องมีมุมมองแบบ Systemic ก็คือ การเดิมให้กับทุกมุมให้เต็ม เพื่อที่จะได้ให้ภาพอนาคตที่เขียนไว้เป็นภาพที่ชัดเจนตรงกัน อีกมุมหนึ่งของการคิดอย่างเป็นระบบ คือ ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับบุคลากรอย่างเท่าเทียมกัน มีความละเอียดอ่อนในการพิจารณาอย่างมีขั้นตอน มองภาพที่เป็นทั้ง Deductive และ Inductive ได้อย่างเชี่ยวชาญ

9. ความฉลาดในการบริหารสถานศึกษาท่ามกลางความหลากหลาย (Cutthroat Diversities) ผู้บริหารที่ดีต้องรับรู้และคำนึงถึงความแตกต่างของวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต และวิธีการทำงานที่แตกต่างและยังเป็นตัวแปรลักษณะพฤติกรรมของแต่ละบุคคล เพื่อนำไปวางแผนพัฒนาศักยภาพในแต่ละตัวบุคลากร ให้สามารถทำงาน

ร่วมกันบนความแตกต่างพื้นฐานเหล่านั้น ได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายตามที่องค์กรได้คาดหวังไว้ ซึ่งผู้บริหารมักมองข้ามในการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจเพื่อเตรียมหาวิธีในการแก้ไขปัญหา ดังนั้นการบริหารบุคคลภายในองค์กรโดยการทำให้ทุกคนสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายขององค์กรจึงเริ่มได้เข้ามามีบทบาทสำคัญยิ่งขึ้นเป็นลำดับ

10. การสร้างฐานของการศึกษาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) เพื่อพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลโลกและพัฒนาผู้เรียนเป็นพลเมืองของภูมิภาคของสังคมโลก มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพลเมืองของโลกที่อยู่อาศัยอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ มีแนวคิดที่ดีต่อการอยู่ร่วมกันของมนุษยชาติ ความสัมพันธ์การแลกเปลี่ยนและการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยใช้ความร่วมมือและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อความเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคมซึ่งทำให้เกิดสันติสุขของโลก เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (Knowledge Worker) ที่มีลักษณะแสวงหาความรู้อยู่เสมอรู้เท่าทันสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก เพื่อให้สามารถปรับตัวได้ดี การสร้างความเข้มแข็งของภาคีต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา การประสานงานกันเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การวางแผนจัดการเรียนการสอนโดยการบูรณาการความรู้ ทักษะ ในด้านคุณธรรมจริยธรรมเข้ามาในหลักสูตรการสอนอย่างผสมกลมกลืน

สังคมโลกปัจจุบันมีลักษณะที่เรียกว่า “โลกไร้พรมแดน ยุคข้อมูลข่าวสารและยุคสังคมแห่งความรู้” การแข่งขันในสังคมโลกจะทำให้สังคมแต่ละภูมิภาค เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน การอยู่รอดขององค์กรและสถานศึกษาในยุคของการแข่งขัน ท่ามกลางภาวะถดถอย มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่นนี้ผู้บริหารที่สามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ก่อน แล้วเป็นผู้กำหนดอนาคตนั้นให้เป็นจริงได้ด้วยผลงานที่เป็นรูปธรรมย่อมสามารถอยู่รอดอย่างมั่นคงและยั่งยืน และมีความได้เปรียบเหนือคู่แข่งอย่างแท้จริง

จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ

การจะนำสู่ปฏิบัติได้นั้น ผู้วางแผนและผู้กำหนดนโยบายควรมีแนวทางดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีความรู้และความเข้าใจการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการจัดการเรียนการสอน และเป็นเครื่องมือในการสร้างพลังในการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งควรส่งเสริมให้มีการสร้างหรือผลิตสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสร้างการเรียนรู้แนวใหม่ให้แก่ผู้เรียน
2. ควรมีการปรับปรุงและทบทวนเนื้อหาหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อสร้างทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนให้สามารถคิดวิเคราะห์ และสามารถใช้ทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล และสร้างคนรุ่นใหม่ให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกดิจิทัล
3. ควรมีการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้ประโยชน์จากระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อการสื่อสาร รวมทั้งเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่กระชับระหว่างครูกับผู้เรียนหรือระหว่างครูกับผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลผู้รับผิดชอบผู้เรียนได้อย่างใกล้ชิดและเหมาะสม
4. รัฐควรสนับสนุนและขยายเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้ครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่ของประเทศ เพื่อให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชนเป็นไปอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน โดยควรขอความร่วมมือจากภาคเอกชน เพื่อช่วยสนับสนุนงบประมาณในการขยายเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้ครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่

ในการตัดสินใจในยุคข้อมูลดิจิทัลนั้น ผู้นำต้องตระหนักถึงประเด็นดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์สถานการณ์ ผู้นำต้องเข้าใจสถานการณ์ในโลกออนไลน์

สรุปแล้วผู้นำในยุคดิจิทัลต้องสามารถรับข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว มีการวิเคราะห์สถานการณ์ของข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน ทันสมัย และเชื่อถือได้ รวมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนาทั้งคน เครื่องมือ สื่อ และโปรแกรมต่าง ๆ ให้ทันสมัยพร้อมใช้อย่างสม่ำเสมอ

3. สถานศึกษาควรสร้างความพร้อมเพื่อรองรับเทคโนโลยีดิจิทัลตามสภาพบริบทเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างโอกาสให้เด็กไทยทุกคนสามารถเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งมีทักษะในการดำรงชีวิตและสามารถมี ชีวิตอยู่รอดได้ในสังคมอนาคต โดยต้องมีการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอน ที่มีเนื้อหาหลักสูตรที่ เหมาะสมตามช่วงวัย

4. ควรมีการเตรียมความพร้อมครูผู้สอนทั้งในด้านการผลิตและการพัฒนาเพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในโลกดิจิทัล เนื่องจากครูเป็นผู้สร้างผู้เรียนให้พร้อมรับความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งครูควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้เป็นการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงจากการเรียนรู้ และเกิดความเข้าใจเนื้อหาวิชาอย่างแท้จริง

5. ประเทศไทยควรส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาบริหารจัดการสถานศึกษาและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองให้มากขึ้น โดยสามารถนำกรณีตัวอย่างของประเทศในทวีปยุโรป ที่มีการกำหนดให้ใช้เว็บไซต์หรือไลน์เพื่อการสื่อสารระหว่างผู้ปกครองกับสถานศึกษา เพื่อแจ้งข่าวสารให้ผู้ปกครองได้รับรู้ถึงความเคลื่อนไหว และติดตามการเรียนการสอนของบุตรหลาน จึงควรสนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อการสื่อสารระหว่างครูกับผู้เรียนและผู้ปกครอง โดยผ่านระบบปฏิบัติการดิจิทัล เช่น Line, Facebook เป็นต้น

6. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมีข้อควรระวัง ได้แก่ การใช้อินเทอร์เน็ตมากเกินไป หรือการใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนั้น การศึกษาควรทำหน้าที่ในการสร้างความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในเชิงสร้างสรรค์และก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น และเป็นไปตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่เป็นการใช้ที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยไม่ฟุ้งเฟ้อไม่ทำให้เกิดโทษ รวมทั้งควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นเครื่องมือในการค้นคว้าหาความรู้ การอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และร่วมกันสร้างสรรค์สังคมที่ดี เพื่อเผยแพร่และขยายผลไปสู่การพัฒนาประเทศในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, สำนักงาน. (2560). *Digital Literacy คืออะไร*. ใน โครงการพัฒนาทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐ. (ออนไลน์) 2560 (23 ธันวาคม 2560) สืบค้นจาก <https://www.ocsc.go.th/DLProject/mean-dlp>
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ. (2560). *การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครูศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุทธิชัย ปญญญโรจน์. (2558). *ครบเครื่องเรื่องนักบริหาร*. กรุงเทพฯ: ส.เอเชียเพรส.
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2559). *การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล (School Management in Digital Era)*. (ออนไลน์) 2560 (1 พฤศจิกายน 2559) สืบค้นจาก <http://www.truelookpanya.com/knowledge/content/52232/-edu-teaartedu-teaart-teaartdir-->
- Bennis, W.G. (2013). Managing the Dream: Leadership in the 21st Century. *Journal of Organizational Change Management*. 2(1); 6-10.
- Canton, James. (2006). *The Extreme Future: The Top Trends That Will Reshape the World for the Next 5, 10, and 20 Years*. New York: Dutton.
- De Waal, A.A. (2016). *What Makes a High Performance Organizations*. (online) 2016 (23 October 2016) Available from: <https://www.hpocenter.net/connaissanceset-inspiration>
- Evgeny Kaganer, Javier Zamora and Sandra Sieber. (2013). *5 SKILLS EVERY LEADER NEEDS TO SUCCEED IN THE DIGITAL WORLD*. ESE Business School.

- International Society for Technology in Education: ISTE. (2009). *National Educational Technology Standards for Administrators*. Washington, DC: Eugene, OR..
- Kaganer, E., Sieber, S., and J. Zamora. (2014). *The 5 keys to a Digital Mindset*. IESE. (online) 2014 (May 2014) Available from: <http://www.forbes.com/sites/iese/2014/03/11/the-5-keys-to-a-digital-mindset/2/#47c6c5e94f5f>
- Leithwood, K., Louis, K.S., Anderson, S. and K. Wahlstrom. (2004). *How Leadership Influences Student Learning: Review of Research*. New York: Wallace Foundation.
- McKinsey. (2012). *How the World's Most Improved School Systems Keep Getting Better*. (online). (12 November 2012) Available from: <http://mckinseysociety.com/how-the-worlds-most-improved-school-systems-keepgetting-better/>
- Schrum, Lynne and Levin, Barbara B. (2009). *Leading 21st Century Schools: Harnessing Technology for Engagement and Achievement*. Thousand Oaks, CA: Corwin.
- WICE Logistics Public Company Limited. (2018). *Digital 4.0*. (online) 2018 (1 January 2018) Available from: <http://www.wice.co.th/2018/01/11/digital-4-0-technology/>
- Wilaiphan S. (2008). *Technology Trends 2018*. (Online) 2018 (21 December 2018) Available from: <https://www.applicadthai.com>